

מאוצרות הפרשה

שרחמיה על ילדיה גברו על דאגתה לעצמה. אם כך, אמרה התורה, אל תשתמש ברחמיה כמלכודת, הנח לה להמלט מידך!

ביומו תתן שכרו ולא תבוא עליו השמש (כד, טו)

סח הרה"ג רבי ליפא ישראלזון שליט"א, נכדו חביבו של מרנא הגאון רבי יוסף שלום אלישיב זצוק"ל: "בשעתו בדרך ללוויית בתו הרבנית זילברשטיין ע"ה, שמעתי מבן דודי רבי אריה אלישיב שליט"א את פרטי המעשה שהתרחש מספר שעות קודם, וכך סיפר: כשבועיים קודם לכן, התגלתה באחד הימים בעיה בחוטי החשמל בבית סבא, והיה צורך בעבודת חשמל מקיפה בכל הבית. לרבי אריה נודע כי אחד משומעי השיעור של סבא הינו חשמלאי מוסמך, והוא ביקש להביאו לעשות את העבודה. בתחילה סבא ניסה להניאו מהרעיון, מחשש שבעל המלאכה – מהיותו משומעי השיעור – לא יסכים ליטול את שכר עמלו, ולכן ביקש למצוא חשמלאי אחר. רבי אריה טען לסבא, כי המעלה בחשמלאי זה היא שהוא יסכים להתאים את עצמו לשעות בהן סבא לא יופרע מלתמודו, מה שאין כן חשמלאי אחר שיקשה להביאו לידי כך, ומרן קיבל את הדברים. תיקף ביום הראשון לעבודה, פנה סבא אל החשמלאי ושאל: "מה בדבר התשלום, כמה צריך לשלם?!" "רבי, מבטיח אני כי אני אטול את שכרי! נענה הלה "אך כל עוד לא סיימתי את המלאכה אינני יכול להעריך את עלותה". כאשר בעל המלאכה הגיע לבית בשנית, פנה אליו סבא שוב בשאלה כמה יש לשלם לו, והלה חזר ואמר כי אינו יכול לקבוע את הסכום בטרם השלים את המלאכה. כך חזר הדבר ונשנה כמה פעמים. היה זה ביום ראשון בשבוע השני לעבודה. החשמלאי בישר כי ביום חמישי הקרוב יסיים את המלאכה. אלא שביום חמישי, בשעה חמש וחצי, הגיע רבי אריה אלישיב לבית של סבא, שם נודעה לו הבשורה הקשה כי ביתו, הדודה הרבנית זילברשטיין ע"ה נפטרה. הוא עלה למעלה, נכנס לחדר ונוכח שסבא כבר שקוע בהלכות אבלות. לתומו סבר כי סבא לא הבחין בו, ויצא מהחדר כדי שלא להפריעו, אך קולו של סבא רדף אחריו: "אריה, אריה... פעמים נדירות מאוד נשמעה קריאה כזו מפי סבא – כקורא ומבקש להטריח שיבואו אליו. ר' אריה שב מיד וסבא ביקש: "היום יום חמישי, החשמלאי אמור לסיים את העבודה, צריך לשלם לו!". "לטפל בזה עכשיו?!" תמה ושאל ר' אריה, והתשובה באה בקול נחוש: כן! אנא שאל אותו כמה יש לשלם לו!". הוא יצא בדחיפות למקום לימודו של החשמלאי בבית הכנסת "תפארת בחורים", וניגש אליו באומרו: "באתי אליך כעת בשליחות סבא, לברר כמה מגיע לך בעבור המלאכה". החשמלאי הביט בו כאילו נטרפה עליו דעתו: "ר' אריה, על מה אתה מדבר איתי עכשיו?! בתו של הרביה נפטרה, ואתה בא לדבר איתי על כסף? עם סיום ימי ה'שבעה' אגיש לכם את כל החשבון", ומיאן לדון עוד בנושא. רבי אריה שב לבית מרן עם תגובת בעל המלאכה, אך נשלח אליו מיד בחזרה: "גש אליו שוב ואמור לו שאמרת כי איני יוצא ללוויה כל עוד לא שילמתי לו את שכרו!" – פקד עליו מרן. הנכד המסור רץ שוב, והיהודי נאלץ לערוך בו במקום חשבון מהיר ולנקוב בסכום המתבקש. ר' אריה שב לסבא, אשר מיהר לחתום על צ'ק, אותו מסר לו להעביר לחשמלאי, ורק לאחר ששמע כי האישי בא על שכרו, ניאות לצאת ללוויית ביתו. (מספיק ש"ק)

והיה אם לא חפצת בה (כא, יד)

כתב רש"י: "הכתוב מבשרך שסופך לשנאותה". לכאורה צ"ע מאין לקח רש"י את זה – וכן כתב הרא"ם "לא ידעתי מזהיכן דרשו זה וכו'". ואפשר לומר שרש"י ז"ל דייק בלישנא דקרא מדכתיב "והיה אם לא" והיה די לו לכתוב ואם לא חפצת בה וגו' מאי זה "והיה". אין והיה אלא לשון שמוחה (מדרש רבה אסתר) ובשורה טובה הכתוב מבשרך שסופך לשנאותה. (דברי שו"ר רבינו)

והיה ביום הנחילו את בניו את אשר יהיה לו וגו' כי את הבכור בן השנואה יכיר לתת לו פי שנים בכל אשר ימצא לו (כא, טז-יז)

יש לדקדק שלגבי ירושת כל האחים כתוב לשון אשר יהיה לו ואילו לגבי בכור כתוב אשר ימצא לו. וצריך להבין למה חילק בלשון בין כל האחים לבכור? ואומרים בשם הגר"א שמרומז כאן שבכור נוטל פי שניים רק במוחזק, אבל בראוי אינו נוטל פי שניים. משא"כ פשוט נוטל גם בראוי כרגיל. לכן בכל האחים כתוב אשר יהיה, גם מה שלעתיד. משא"כ בבכור כתוב אשר ימצא כי רק ממה שנמצא כבר בשעת הירושה יקבל פי שניים.

בננו זה סורר ומורה... זולל וסובא (כא, כ)

הז"ל כבר שאלו: וכי משום שנגב ואכל תרטימר בשר ושתה חצי לוג יין, נגזר דינו להריגה? כבר אין לו תקנה, ואין ממנו תקוה? רש"י ז"ל מביא את דברי הגמרא, שהתורה חזתה את תהליך הדרדרותו עד לאובדנו, חלילה. אבל זאת גופא יש להבין, וכי גניבה פעוטה וזלילה וסביאה הם ערוכה להדרדרות חסרת מעצור? רבינו אברהם אבן עזרא זצ"ל עונה על כך, ותשובתו נוקבת ומעוררת לחשבון נפש. וזו לשונו: "הנה זה (הנער) הוא כמו אפיקורוס, כי לא יבקש חיי העולם הזה כי אם להתענג בכל מיני מאכל ומשתה".

אדם, שאין לו בעולמו אלא סיפוק תאוותיו, שבראש מעייניו מילוי תענוגיו, אין לו תקוה! האדם צריך לדעת שיש תכלית ומטרה בעולם, שיש תכנים רוחניים, יש תורה ומצוות, יש חיים לאחר המוות וצריך להתכונן לקראתם. שיש דין, ויש דיין. או אז יש מעצור לתאוותיו, יש סייג לרצונותיו, יש בלם למעשיו. אבל אם חיינו סובבים סביב עצמו ותשוקותיו, הריהו סכנה לעצמו ולחברה! (מעייין השבוע)

כי קבור תקברנו (כא, כג)

יש להבין מה היא הכפילות הזאת קבר תקברנו. וי"ל ע"פ סנהדרין מו. שהרוגי ב"ד לא היו קוברים אותם בקברי אבותם אלא היו להם שני בתי קברות מיוחדים, אחד לנהרגים ולנחנקים, ואחד לנסקלין ולנשרפים. ורק משנתעכל הבשר היו מלקטין את העצמות וקוברין אותן במקומן, דהיינו בקברות אבותיו. ולפי"ז א"ש קבור תקברנו. כי קוברים אותן פעמיים, פעם אחת אחרי העונש ופעם שנייה משנתעכל הבשר.

שלח תשלח את האם ואת הבנים תיקח לך (כב, ז)

ותמה בעל הרב "יעל משה" זצ"ל: אילו היתה כאן האם לבדה, הן מותר היה לקחתה. שהרי הותר לנו לשחוט בעל חיים טהורים ולאוכלם. ומדוע כאן נאסר הדבר? וענה: הן כנפיים לציפור, והיא פוחדת מאדם. מדוע לא ברחו, מדוע הניחה לאדם לצודה? מפני

מי שיש לו יראת שמים – דבריו נשמעים

נאמר בפרשה (דברים כ"א, כ"א): "ובערת הרע מקרבך וכל ישראל ישמעו ויראו".

דורשי רשומות דרשו את הפסוק באופן נפלא, אך תחילה נקדים את המעשה הבא:

היה זה יום גשום וסוער בו ממעטות הבריות לצאת מהבית, ומעדיפות לישוב בבית החם מול התנור הבוהר. ביום זה נראה רבי רפאל ברוך טולדנו רבה הנערץ של מקנס שבמרקו, יוצא מביתו מלווה בתלמידו אל עבר תחנת הרכבת. מזג האוויר הסוער כמו גם מצב בריאותו הרופף לא הרתיעוהו לצאת. מטרה נשגבה עמדה מול עיניו: להרבות תורה בישראל.

שמועה הגיעה לאוזניו כי בקהילת אוז'דא נסגר התלמוד תורה של התשב"ר מחוסר אמצעים. בין מקנס לאוז'דא הפרידו תשע שעות נסיעה ברכבת, אולם החלטתו של רבי רפאל ברוך היתה נחושה: עליו לצאת לדרך ללא דיחוי! חינוך ילדי ישראל – דור ההמשך של עם ישראל – עמד בראש מעייניו.

קרונות הרכבת עמוסים היו עד אפס מקום. אך בקושי הצליח הצדיק לקפוץ אל הקרון האחרון, ומשום כך נאלץ לשבת על מדרגות הקרון ולהיאחז בעמוד ברזל לאורך כל הנסיעה, כדי שלא ליפול מעוצמת הרוח העזה. סוף סוף הסתיימה הנסיעה המפרכת, ורבי רפאל ברוך ירד מהרכבת עייף ויגע. אך הוא לא בזבז זמן. תיכף כינס את ראשי הקהילה ופרנסיה, והחל דורש בפניהם דברים חכמים ומעוררים:

"התורה הקדושה היא סם החיים שלנו. בלעדיה אין לנו שום קיום! עלינו לחזק ולבצר את המשען היחידי שלנו. 'מפי עוללים ויונקים יסדת עוז'. הם הם הערובה לקיומנו וחובה עלינו לדאוג להמשך לימודם. כל יום שחולף מהווה סכנה רוחנית של ממש לנשמותיהם הרכות של הילדים. אנא! פתחו את לבכם ואת כיסכם למען החזקת לימוד תורה של תינוקות של בית רבן" קרא רבי רפאל ברוך מנהמת לבו.

עשירי הקהילה שמעו את הדברים הנרגשים אך עדיין עמדו בסירובם לפתוח מחדש את התלמוד תורה. כראותו זאת פרץ רבי רפאל ברוך בבכי סוער. הנוכחים הזדעזעו למראה עיניהם וניסו להרגיע את הרב המתייפח מרה, אך ללא הועיל. מתוך בכיו קרא הרב בקול: "וכי בגללכם אני בוכה? לא ולא, על עצמי אני בוכה".

לשמע הדברים השתתקו כולם, והרב המשיך בדבריו: "אמרו חז"ל (ברכות ו'): – 'כל מי שיש בו יראת שמים דבריו נשמעין'. מכלל הן אני שומע לאו, ואם אינכם שומעים לדברי אות הוא שחסר בי יראת שמים ועל כך אני בוכה".

רבי רפאל ברוך, הצדיק המפורסם ביראת השמים הגדולה שבו, שעצמותיו היו מרפסות מאימת הקב"ה, והיה מתפלל בדבקות וביראה מעוררת לבבות חושש לחסרון ביראת שמים. ומה נענה אנו אזובי הקיר?

עשירי אוז'דא התרגשו לשמע הדברים היוצאים מלב טהור וסוף סוף התרככו והסכימו. עוד באותו יום נפתחו שערי התלמוד תורה בעיר אוז'דא ושוב בקע מחלונותיו ניגון לימודם הטהור של תינוקות של בית רבן.

הרי לנו כי מי שיש לו יראת שמים, דבריו היוצאים מלבו הזך והטהור מתקבלים על הלב. דבר זה נרמז כאן בפרשה: "ובערת הרע מקרבך" – אם תבער את הרע מקרבך – מעצמך ולבך יהיה טהור, אזי ממילא יהיה תוקף לדברים שיצאו מפיו, "וכל ישראל ישמעו ויראו" – תזכה שדבריו יהיו נשמעים. (מתוך הספר "ללמדך" דברים שעתידי לצאת א"ה)

פינת ההלכה

האם צריך להקפיד לקנות את טבעת הקידושין 14 יום לפני החתונה?

שאלה: בהרבה חנויות יש תקנון שניתן להחזיר את המוצר עד 14 יום מביצוע העסקה, והנה מבואר בשו"ע חו"מ ר"ז ויו"ד סי' קע"ד שהמוכר דבר ומתנה לבטל את המקח ולהחזיר את הכסף הרי זה לא קנה, שנחשב "מקח החוזר" שלא גמר דעתו למכור כל זמן שיתכן שיחזור בו. לפי זה עוררו שיש להקפיד לרכוש את טבעת הנישואין עד 14 יום לפני מועד הנישואין, כדי שתפוג זכות ההחלפה. האם אכן יש לחוש לזה? ומה הדין במעשה שהיה שהכלה רצתה להחליף את טבעת הקנין והמוכר הסכים כפי התקנון של ההחלפה עד 14 יום, ולאחר שהחליפה נתעוררו החתן והכלה שמתברר שטבעת הקידושין לא היתה בבעלות החתן, א"כ יצטרך לחזור ולקדשה בטבעת החדש בפני עדים כשרים. ובכך מה הדין?

תשובה: שאלות חמורות אלו ניתנו לגדולי ההוראה. ואכתוב בזה דעת נוטה לעורר לב המעיין. כשקונים טבעת עם זכות החלפה יש חשש שהטבעת אינה קנויה בקנין גמור, אך הפתרון פשוט, יסיכים בדעתו שמוותר על זכות ההחלפה ויקנה בקנין גמור, ואין צורך להקדים את קניית הטבעת.

ובדבר המעשה שהחליפו את הטבעת, יש לחוש שנתברר שהטבעת לא היתה קנויה כראוי וצריך קידושין פעם שניה.

טעם הדברים: הנה "מקח החוזר" היינו שהמוכר מתנה שיוכל להחזיר את הכסף ולקחת את המוצר, ונחלקו הרשב"א והריב"ש אם באופן זה לא קנה בכלל, או שכל זמן שלא חזר בו קנה, ורק אם יחזור בו יתברר שלא קנה. ולשון הרמב"ם ושו"ע חו"מ ר"ז ויו"ד קע"ד, שלא קנה, ופ"י גדולי האחרונים דעת הרמב"ם והשו"ע כהרשב"א בתשובה שהובא בב"י ביו"ד, שלא קנה בכלל, גם לפני שמחליף, וכתב השו"ע הרב בהלכות ריבית (סנ"ה) שכן הדין גם כשהקונה מתנה שאם ירצה יחזיר את הכסף ויבטל את המקח, ג"כ לא קנה. לפי"ז בתקנון החוזר מוצרים יוצא שהדבר לא נקנה עד 14 יום, אף שהמוכר אינו יכול לבטל את המקח, רק הקונה. אכן פשוט שאם הסכים שלא להחזיר והודיע למוכר שמוותר על זכות ההחלפה, שקנה.

אכן כשהחליף, הרי מתברר שלא היתה הטבעת קנויה לו, והכלה לא נתקדשה. ואחד מגדולי הדיינים הציע לקיים את הקידושין כדין מקדש במשכון שיש לו על אחר באק"ע (סי' כ"ח סי"ב), ואף אם הטבעת לא קנויה היא מקודשת. ואף ששם דעת הרמ"א שבמשכון שבשעת הלואה לא מועיל לקדש, כאן עדיף שהמוכר לא יקח ממנה את הטבעת, אלא תלוי ברצונה, אך הבי"ש כתב שם שצריך להודיע לה שזה משכון. אך יתכן שכאן עדיף כנ"ל. וכדי לצאת מן הספק יקדש בצינעא בטבעת החדשה בפני עדים כשרים. (הרה"ג רבי מרדכי הלוי שוורצבורד שליט"א, מורה הוראה 'נאות שמחה' – מודיעין עלית. מתוך הפותח בכל יום)

חידה שבועית

פריץ התאבא בפני חמירו יש לו יהודי שיוצא צתידות, הפריץ החבר אמר תביא אותו אלי
אני אכא אותו, וכך הוא אכא אתה (היהודי) תמות, וכך הוא אמין שהוא נפל בפח כי אמר יודי לו
שימות עוד הרבה זמן, אז הפריץ ירצו כצת, ואילו יאמר שימות כצת, אז הוא יחכה ויחייב ויהרוג אותו
אז, מה יצא כפי להינצל?

תשובה לחידה פר"ש: גואל הדם כי יחם לבבו. תשובה לחידה השבועית: 1080.

מזל טוב

מרכז העיר: משפחת אבריימי יעקבזון להולדת הבן משפחות ריכמן – פינס להולדת הבן הנכד משפחות אקרמן – קלופפר להולדת הבן הנכד
משפחת גרינשטיין לנשואי הבת משפחות אירבעך – פולק לנשואי הבן הנכד משפחת שימל להולדת הבת
גני הדג: משפחת פלוצקי להולדת הבן משפחות רביץ – ברונר להולדת התאומות הנכדות משפחת מרדר לאירוסי הבן

פתרונות לחידות והודעות לשמחות ניתן לשלוח עד יום שני בפקס: 037608833 או למייל a7608833@gmail.com